

# FARSKÉ KNIŽNICE TRNAVSKÉHO REGIÓNU V MINULOSTI A PRÍTOMNOSŤ

*Marta Dobrotková*

Fary a farnosti predstavovali v minulosti významný fenomén centra komunikácie a spočiatku aj vzdelávania vidieckeho obyvateľstva, pretože buď sám farár alebo rektor<sup>1</sup> boli zároveň i učiteľmi vo farských školách. Pre vzdelávanie iných, no najmä pre samovzdelávanie a samozrejme aj prípravu nedeľných a príležitostných kázni bola kňazovi vynikajúcim pomocníkom kvalitná farská knižnica. Systematické budovanie farských knižníc začalo až po tridentskom koncile.<sup>2</sup> Týkalo sa to najmä kontroly situácie v jednotlivých farnostiach a s tým súvisiaci stav farských knižníc, pretože vplyv reformácie zasahoval i do najodľahlejších farností vtedajšieho Uhorska. Kontrolu nariadil vykonať ostrihomský arcibiskup a uhorský prímás Mikuláš Oláh v roku 1559. Úlohou kontroly bolo urobiť súpis fár, preto vyslal do všetkých archidiakonátov aktérov poverených vizitovať, ktorých povinnosťou bolo vykonať vizitácie farností a preveriť správcov farností. Mikuláš Oláh pochopil úlohu kníh, tlačiarň a knižníc. Predpokladom toho, aby sa knižnice neustále dopĺňovali knihami, bola existencia kníhtlačiarň. Trnava patrila k významným strediskám kníhtlače už od roku 1578, keď ostrihomský prepoš Mikuláš Telegdi založil v meste tlačiareň. Podľa cisárskeho nariadenia z roku 1584 bola jedinou kníhtlačiarňou na celom území Slovensku povolená cisárom.<sup>3</sup> Podľa záverov trnavskej synody z roku 1611 sa z knižníc zosnulých farárov mali vytvoriť farské knižnice. Povinnosťou cirkvi bolo starať sa, aby príbuzní farára neodniesli knihy ani vtedy, ak sa dokázalo, že farár kúpil tieto knihy za vlastné finančné prostriedky. I napriek tomu, že z mnohých bohatých farských knižníc zostali dnes vplyvom rozličných okolností len torzá, z toho, čo sa nám dodnes zachovalo, môžeme skonštatovať, že farské knižnice boli tema-

<sup>1</sup> Pramene – predovšetkým kanonické vizitácie ho označujú ako ľudirektor.

<sup>2</sup> Zasadnutia koncilu v Trente (latinsky Tridentum) trvali od roku 1545–1563, počas pontifikátu Pavla III.

<sup>3</sup> VALACH, Július: Staré tlačiarne a tlačiarne na Slovensku. Martin: Matica slovenská, 1987, s. 53–65. Porovnaj: SOMMER, Štefan: Dejiny kníhtlačiarne na Slovensku. In: *Slovenský typograf*, II. roč., 1940. č. 2, s. 30–31. Produkcia Telegdiho tlačiarne dosiahla za deväť rokov neuvěřiteľných 29 titulov. Tematicky sa zamerala na apologetické, polemické, liturgické diela, na evanjeliá a kázne a na vydávanie kalendárov. Po smrti Mikuláša Telegdiho sa tlačiareň stala vlastníctvom Ostrihomskej kapituly sídliacej v tom čase Trnave.

ticky veľmi pestré a okrem početných rôznojazyčných vydání Svätého písma, liturgických kníh (najčastejšie misály a breviáre), či kníh z vedných odborov teológia a pomocné vedy teologické, sa vo farských knižniciach nachádzalo podľa záujmového záberu jednotlivých kňazov veľké množstvo kníh tematicky historických, filozofických, umenovedných, ale i lekárskech či psychologických príručiek. Často sa možno stretnúť s hudobníkmi, beletriou, jazykovými učebnicami či slovníkmi, náučnými slovníkmi a encyklopédiami. Pravidelne sa tu vyskytujú kazateľské príručky i časopisy, tiež katolícke kňazské či laické periodiká, ale i svetské periodiká so zameraním na dejiny, kultúru, vedu a pod.

Pestrosť farských knižníc vládne i v jazyku jednotlivých knižničných jednotiek. Oficiálnym cirkevným a bohoslužobným jazykom bola až do zavedenia národných jazykov do liturgie po Druhom vatikánskom koncile latinčina. V latinskom jazyku sú tlačené nielen liturgické knihy, ale aj veľká časť teologických, pastoračných a kazateľských príručiek.

O existencii farských knižníc nás vo veľkej miere informujú aj pramene, medzi ktoré zaraďujeme najmä kanonické vizitácie. Kanonická vizitácia<sup>4</sup> vyplýva z kanonického práva. Kanonickú vizitáciu uskutočňuje vyšší cirkevný predstaviteľ (dekan, biskup, arcibiskup) po farnostiach spadajúcich pod jeho jurisdikciu. Vizitácia je akousi kontrolou života farnosti. Zachované vizitачné zápisy<sup>5</sup> umožňujú doplniť pohľad na život v minulosti, personálne obsadenie miest farára, učiteľa, kostolníka, stav budov, kostola, fary, školy či cirkevných pozemkov a majetkov v danom období. Kanonické vizitácie zaznamenávali aj vtedajší stav knižnice. Obsahujú zoznamy kníh, v ktorých boli zapísané cirkevné knihy používané vo farnosti a knihy farárov. Na podkladoch, ktoré nám kanonické vizitácie poskytujú, môžeme porovnať pôvodný stav farských knižníc so stavom v súčasnosti. Vieme, že v súvislosti s farnosťami možno rozlíšiť v mnohých prípadoch niekoľko typov zbierok kníh v pojmovom vyjadrení kanonických vizitácií a sice farská knižnica, knižnica farára a prípadne kostolná knižnica.

Rozhodli sme sa podrobnejšie zmapovať a porovnať farské knižnice v Hrnčiarovciach nad Parnou a v Suchej nad Parnou, uviesť stav knižníc, ako ich zaznamenali nám prístupné kanonické vizitácie a porovnať ich so súčasnosťou. Úlohou komparácie je zistiť, či v knižniciach zostali niektoré vzácne exempláre. Ak sa tak stalo, je ťažké zistiť, či sa stali korisťou zberateľov alebo jednoducho o ich osude nie sú žiadne ďalšie správy. Obe farnosti patrili v 17. storočí do

<sup>4</sup> Gr. kánon, pravidlo; lat. video – vidieť.

<sup>5</sup> Nami skúmané kanonické vizitácie sa zachovali v Arcibiskupskom archíve v Trnave.

Podhorského dekanátu a smolenického vicearchidiakonátu Ostrihomského arcibiskupstva. Dnes sú súčasťou Trnavskej arcidiecézy.<sup>6</sup>

Farnosť Hrnčiarovce nad Parnou podľa kanonických vizitácií<sup>7</sup> pôvodne vlastnila zo vzácnejších kníh *Sväté Písmo* v latinskom a českom jazyku, *Konkordancie k Svätému Písmu*, *Komentár ku knihe Genesis*, slovenský *Evanjeljár*, *Inštrukcie pre kňazov a príručky o povinnostiach na sviatočné dni*, *Inštrukcie na zachovávanie viery a starostlivosť o farníkov*, teologické dizertačné práce, mariánske kongregácie, rôzne krátke poznámky najpotrebnejších vecí pre veriaceho, *Kázne na neделе a sviatky*, *Kázne k sviatosti manželstva a Pohrebne kázne*. Súpis z kanonických vizitácií uvádza, že knižnici sa nachádzali kázne aj v maďarčine a v nemčine, rôzne katechetické spisy, *Teologické rozpravy o katolíckej viere*, *Výklad katolíckej náuky*, *Príručka pre kňazov o kanonickom práve* Farská knižnica vlastnila aj dve diela Petra Pázmaňa<sup>8</sup> – *Hoedegus a Kázne*. V knižnici fary bolo aj dielo Benedikta XIV *O diecéznych synodách*, rôzne traktáty o viere, nádeji a láske, *Rímsky breviár*, *kanonické právo*, *Záverý Tridentského koncilu*, slovenský a rímsky *Katechizmus a Návod na písanie kázni*. V knižnici sa uvádzalo spolu 64 knižných titulov v 76 zväzkoch. Kanonická vizitácia nariadená archidiakonátom v roku 1847 zaznamenala 173 kníh. Tento zoznam obsahoval celkovo 261 knižných jednotiek.

Farnosť Hrnčiarovce nad Parnou je v súčasnosti jednou zo 17 farností, ktoré patria pod dekanát mesta Trnava v rámci Trnavskej arcidiecézy. Knižnica farnosti Hrnčiarovce nad Parnou má v súčasnosti 632 knižných jednotiek, 51 priväzkov a 30 konvolút, čo spolu tvorí 713 knižných titulov. Knižnica nie je veľká a jej usporiadanie bolo prispôbené pôvodnému usporiadaniu podľa pôvodných signatúr.

Najstaršia tlač je zo 16.storočia *Concordantiae Bibliorum utrusque Testamenti, Veteris et Noui* (r. 1555). Kožená väzba knihy na doskách je značne poškodená, okraje listov rovnako a possessorom knihy – vlastníctvo knihy bolo datované v roku 1673 – je Jáno Bertalan, neskôr patrila farnosti Hrnčiarovce nad Parnou.

Zo 17. storočia je datovaných 18 kníh. Z nich za zmienku stojí *Cancionum Opus tripartitum* roku 1688. Kniha má koženú väzbu, slepotlačové ornamentálne

<sup>6</sup> Obe dediny sú v súčasnosti v blízkosti okresného mesta Trnavy.

<sup>7</sup> Arcibiskupský archív v Trnave, fond: Officium Vicariale Tirnaviae, oddelenie: Visitationes – Battyhaniana Visitatio Parochiae Gerencsirensis 1782, sign. II/44, § XI.

<sup>8</sup> Peter Pázmaň, ostrihomský arcibiskup, trnavský kardinál, zakladateľ Trnavskej univerzity (1635–1777), turčiansky prepoš, pedagóg, náboženský spisovateľ, politik sa narodil 4. 10. 1570 v Oradei, v Rumunsku a zomrel 19. 3. 1637 v Bratislave. O úlohe Petra Pázmaňa v rekatolizačnom úsilí pozri bližšie: ŠIMONČIČ, Jozef: Rekatolizácia v Uhorsku a Peter Pázmaň. In: Kresťanstvo v dejinách Slovenska. Ed.: Mária Kohútová. Bratislava: SAV, 2003, s. 93–110.

ozdoby, chýbajú spoje. Pri tejto knihe sa prejavilo doslova barbarské zaobchádzanie, pretože dolná časť titulného listu je vystrihnutá aj s nasledujúcim listom. Pôvodným vlastníkom knihy bol Martin Liška, ako brezovský farár v roku 1739, čo je vyjadrené explicitne exlibrisom Anno 1709. Druhým titulom zo 17. storočia, na ktorý by sme chceli upozorniť je kniha *Prorokové a Knihy Makabejský*, ktorá vyšla v Prahe u Ympressay Univerzity Karola Ferdinanda, Spoločnosti Ježišovej roku 1711. Kožená väzba je poškodená. K nej je v knižnici pod rovnakým číslom priradený prívazok *Druhý díl Biblí Nowý Zákon*, vydaný v Starom meste Pražskom, rovnako u Spoločnosti Ježišovej roku 1677.

Z 18. storočia pochádza 392 kníh. Za zmienku stojí dielo Antonia Ruoffa *Lehr-Reiche Sonn- und Festtag dees Ganzen Jahre* vydané v Mníchove roku 1749, v koženej väzbe a ornamentami. Pôvodným vlastníkom knihy bol Jozef Böhlm a po ňom sa majiteľom diela stal hrnčiarovský farár Ján Zbrankovič. Dôležité je spomenúť, že v knižnici sa nachádza Sväté písmo vydané v češtine pod názvom *Bible Czeská to jest Swaté písmo Cyrkwe swaté Ržjmské*. Biblia vyšla v Starom Meste pražskom v Kolégiu sv. Klimenta Tovaryšstva P. Gežjse v roku 1715. Kožená väzba bible je poškodená.

Z farskej knižnice farnosti Hrnčiarovce nad Parnou hodno spomenúť aj *Corpus Iuris Civilis Academicum* z roku 1735. Kniha má bielu koženú väzbu, slepotlačové ornamenty a Jána Prilezského tractatus Theologicum De Deo Uno et Trino, vyšla v univerzitnej tlačiarni TU v roku 1760. Má prívazok Schmitt, Nicolaus, SJ: *Institutiones Theologicae dogmatico-scholastico-morales*.

Z tlači 19. storočia môžeme uviesť *Ostrihomský rituál* Imricha Esterházyho a *Epistoly* Petra Pázmaňa vydané roku 1822.

Vlastnicke označenia signalizujú, že najväčšia časť kníh patrila domovskej farnosti, farárom (napríklad Jozefovi Liškovi,<sup>9</sup> Jánovi Nepomukovi Šimkovičovi,<sup>10</sup> Jánovi Zbrankovičovi,<sup>11</sup> Pavlovi Vernerovi (1844–1848), Michalovi Ikrényimu),<sup>12</sup> Jánovi Hudecovi, farnosti Špačince, jezuitskému kolégiu, trinitárom

<sup>9</sup> Farár v Hrnčiarovciach v rokoch 1749–1767.

<sup>10</sup> Správca farnosti v Hrnčiarovciach v rokoch 1767–1791.

<sup>11</sup> V Hrnčiarovciach pôsobil v rokoch 1791–1829 a tam aj zomrel, zaujímavé ale je, že jeho písomná pozostalosť a rukopisné práce sa na hrnčiarovskej fare nezachovali, doložené sú na fare jeho predchádzajúceho pôsobiska v Štefultove.

<sup>12</sup> Pôsobil v Hrnčiarovciach v rokoch 1878–1910. Dôležité je poznamenať, že dlhoročný správca farnosti Štefan Nemečak odišiel na vyšší post na miesto kanonika Združenej kapituly sv. Mikuláša v Trnave (1. 1. 1844) a knihy – svoju knižnicu – si vzal so sebou a zanechal rukopisné práce v bývalom Vikáriátnom archíve (dnes Archív arcibiskupského úradu Trnava), v SSV,

a farnosti Trnava. Prevládajúcim jazykom väčšiny kníh je latinčina, o niečo menej je kníh písaných po nemecky, maďarsky, česky a slovensky.

Z fondu farskej knižnice v Hrnčiarovciach sa nachádza najviac tlačí z domácich tlačiarní, na prvom mieste sú samozrejme trnavské tlače,<sup>13</sup> z toho 50 titulov je z kníhtlačiarnie Trnavskej univerzity, ale knihy sú tlačené aj v tlačiarni v Bratislave, v košickej univerzitnej tlačiarni a mnohé v zahraničí v Ostrihome, Budapešti, Viedni, Grazi, Paríži, Ríme, Regensburgu, Frankfurtu nad Mohanom, Benátkach a inde.

Jednou z tých vzácných kníh, ktoré sa v knižnici v súčasnosti už nevyskytujú a pôvodne v nej boli je dielo Petra Pázmáňa *Hoedegus - Kalauz - K božskej pravde vedúca cesta*.<sup>14</sup> Dielo vyšlo v roku 1613, 1623, 1637 v Bratislave, v Jágri v roku 1760 a v Trnave v roku 1766. V Univerzitnej knižnici v Budapešti sa nachádza vzácny rukopis slovenského prekladu diela z roku 1634. Na titulnej strane sa nachádza z hľadiska dejín slovenskej literatúry a jazyka dôležité a cenné riadky – *na obecnú slovenčinu obrátení od jedného kňeza Tovarišstva Ježišovho*. Rukopis má 1 066 fólií, je kaligraficky zapísaný a bol pripravený do tlače, no z neznámych príčin nevyšiel. Toto dielo napísal Peter Pázmán z poverenia kardinála Františka Forgáča.

Predpokladáme, že farnosť Suchá nad Parnou<sup>15</sup> existovala už v 13. storočí, keďže v schematizmoch je zaznamenané, že fara bola postavená v roku 1240.<sup>16</sup>

---

niečo po ňom vlastní rodina. Preto sa nám natiska otázka, odkiaľ majú mnohí obyvatelia obce knihy s *Ex librisom* Štefana Nemečkaya?

<sup>13</sup> Kníhtlačiaren Trnavskej univerzity, Filiálna tlačiaren budinskej kráľovskej univerzity, a tlačiaren Jána K. Jelinka, Václava Jelinka, Vydavateľstvo a tlačiaren Urbánek a spol. a Spolok sv. Jovtecha.

<sup>14</sup> Dielo je považované za jeho chef d'œuvre.

<sup>15</sup> Obec leží v Trnavskej pahorkatine. Je vzdialená 7 km od Trnavy. Prvá písomná doložená správa o obci je z roku 1251, ale podľa textu listiny je zrejma jej skoršia existencia. Obec v 13. storočí patrila panstvu na Červenom Kameni, menšie časti viacerým zemianskym rodinám. V r. 1463 kuriálny majetok Ulricha Norchana bol odpredaný Mikulášovi Sellendorfovi. V tom istom roku kráľ Matej daroval Krištofovi Podmansederovi v Suchej zem a kúriu. Zemianska kúria s pôdou Juraja Halthammera bola v r. 1517 odpredaná Antonovi Fuggerovi na Červenom Kameni. Už v 14. storočí sú známe vinohrady trnavských mešťanov v Suchej. Pre niektoré neoprávnené zásahy panovník Ludovít I. v r. 1365 prikázal zemepánom Červeného Kameňa, Svätého Jura a Modry, aby nerobili prekážky pri obrábaní vinohradov a zbere úrody. Z urbárskych zápisov je zachovaný názov obce „Dürenbach“ (r. 1543). Obec mala v tomto období pravdepodobne okolo 300 obyvateľov. Po roku 1526 v dôsledku tureckých nájazdov bolo podľa zápisov 26 domov prázdnych.

<sup>16</sup> VYHLIDALOVÁ, Olga: Historické farské knižnice v trnavskom regióne. Bratislava: Katedra knihovníctva a vedeckých informácií, 1996, s. 43.

Po roku 1280 už poznáme meno farára pôsobiaceho vo farnosti. Do farnosti patria aj obce Košolná a Zvončín. V obci sa nachádza farský kostol sv. Martina. V zozname fár vydanej pázmáňovskej vizitácie<sup>17</sup> sa meno farnosti uvádza Sürnbach alebo Szuha. Na fare pôsobil národný buditeľ Ján Albrecht<sup>18</sup>. Kostol bol pôvodne gotický, okolo kostola bol farský cintorín. Na jeho mieste bol vybudovaný nový kostol – stavba svätyně je z r. 1699–1700, baroková kostolná loď bola ukončená v r. 1708. Z bývalého kostola ostala masívna veža štvorcového pôdorysu, ktorá bola v r. 1735 nadstavená osembokým trupom a barokovo zastrešená. Hlavný oltár je barokový z 18. storočia. K cenným pamiatkam patrí bohato zdobená klasicistická kazateľnica a barokový oltár sv. Jána Nepomuckého. Stará farská budova bola opravovaná v roku 1540, novú farskú budovu postavili roku 1871.<sup>19</sup>

Kanonická vizitácia Sušej nad Parnou<sup>20</sup> uvádza, že prvý súpis kníh vykonal farár Gabriel Molitoris<sup>21</sup> v roku 1637. Podľa tohto súpisu bola medzi knihami zaregistrovaná aj jedna inkunábula, šlo o vydané kázne z roku 1499. Vo farskej knižnici podľa baňaniavskej kanonickej vizitácie z roku 1782 možno nájsť napríklad českú a latinskú *Bibliu*, *Misál*, *Ostrihomské nariadenia*, *Slovenský evanjeliár*, *Žalmy*, *Výklad k žalmom* od kardinála Belarminiho, 11 titulov kázní, *Život sv. Jána Zlatoústeho*, rôzne duchovné príručky, niekoľko titulov kanonického práva, *Nariadenia Tridentského koncilu*, *Rímsky katechizmus*, *Konkordancie k Biblii*, *Každodenné cvičenia kňaza*, *Komentáre k Aristotelovým knihám*, Bonfiniho *Dejiny Uhorského kráľovstva*, *Kazyho Dejiny Uhorského kráľovstva*, *Verbóczyho Tripartitum*, *Dejiny Uhorska* Ladislava Turóczyho. Ku knižnici farára patrili rímsky breviár, päť titulov kázní, z toho jeden titul pohrebných, komentár k Sv. Písmu, dva tituly *Morálnej teológie*, *Teologický slovník*, *Cirkevné dejiny*, *Kazyho Dejiny Uhorského kráľovstva* a rôzne príručky pre kňaza ako napríklad *Manuál pre kňaza*

<sup>17</sup> BEKE, Margit: Pázmány Péter egyházlátogatási jegyzőkönyvei (1616–1637). Márton Áron kiadó, Budapest 1994.

<sup>18</sup> Albrecht, Ján, narodil sa v Uníne roku 1794 a zomrel v Sušej nad Parnou roku 1829. Teológiu absolvoval v r. 1788 v Bratislave, v r. 1788–92 kaplán v Častej a v Pezinku (Grinava). Predstaviteľ bernolákovského hnutia, venoval sa aj dejepisectvu, je známy aj ako autor básní, získaval predplatiteľov Bernolákovho Slovára a pôsobil aj ľudovýchovne, napr. v boji proti alkoholizmu.

<sup>19</sup> <http://www.suchanadparnou.fara.sk>.

<sup>20</sup> Arcibiskupský archív v Trnave, fond: Officium Vicariale Tirnaviae, oddelenie: Visitationes – Batthyaniána Visitatio Parochiae Szuha, 1782, sign. II/112, s. 25–27. Vizitácia sa uskutočnila v roku 1782.

<sup>21</sup> Vo farnosti pôsobil v rokoch 1629–1637.

a podobne.<sup>22</sup> Celkovo bolo v knižnici podľa kanonickej vizitácie evidovaných 284 zväzkov kníh a 19 titulov vo fóliách. Vizitácia z roku 1847 uvádza na poslednej strane elench, čiže súpis kníh farskej knižnice.<sup>23</sup> Podľa vizitácie sa v prvej ladule nachádza 30 zväzkov, v druhej 45 zväzkov, v tretej 32 zväzkov, vo štvrtjej 20 zväzkov a v piatej ladule 47 zväzkov. V elenchi je uvedených 118 zväzkov, čo predstavovalo 292 kusov kníh farskej knižnice. V roku 1882 bolo vo farskej knižnici evidovaných 300 kníh,<sup>24</sup> z ktorých možno uviesť rukopis maďarských kázní z roku 1787 na 164 stranách od františkánskeho kňaza Rochusa Peregrinusa a *Proptuarium Doctrinae Aesteticæ* od kňaza paulínskeho rádu na 324 stranách.

Farská knižnica v Suchej nad Parnou obsahovala v deväťdesiatych rokoch 20. storočia 1 982 titulov, z toho tri exempláre z 15. storočia, osem zo 16. storočia, 55 zo 17. storočia, 385 z 18. storočia a 513 z 19. storočia. Z rokov 1901–1919 je zaznamenaných 135 kníh, čo bolo spolu 1 099 kníh. Po roku 1919 bolo zaregistrovaných 883 kníh. Podľa zistení Hadriána Radvániho<sup>25</sup> sa mnoho kníh farárov pôsobiacich v Suchej dostalo do iných farských knižníc. Usudzuje, že sa tak stalo po úmrtí kňaza v mieste nového pôsobiska. Takými boli knihy Jána Albrechta, či Česká Biblia Antona Procházkou. Vo farskej knižnici farnosti Suchá nad Parnou sa vyskytujú knihy, ktorými vlastníckmi boli pôvodne Kolégium Spoločnosti Ježišovej v Trnave, Ostrihomská kapitula, Františkánsky kláštor sv. Kataríny pri Naháči, Kláštor trinitárov v Trnave, Mariánsky seminár v Trnave, ale aj farár Ján Albrecht, Ján Czizmania, Ladislav Horváth, František Petrik. Z inkunábulo, ktoré sa našli v Suchej nad Parnou ide o diela Jána Herolta *Sermones de Tempore et de Sanctis sum Promptuario Exemplorum, et de Miraculis Beate Mariae Virginis* (Argentinae, Joannes Prüss, 1489). Vlastnícky záznam nám preukazuje, že táto prvotlač bola vlastníctvom farára zo Suchej bernolákovca Jána Albrechta a v katalógu je uvedená pod číslom 41. Kniha má ručne doplnované červené iniciály, takmer všetky verzálky sú ozdobené červenou farbou. a je dodatočne ručne paginovaná. Väzba knihy je novšia a je polokožená.<sup>26</sup> Druhou z prvotlačí je práca Gabriela Biela *Sermones*. Ed. Vindelinius Steinbach. Johannes Otmar impensis Friderici Meynberger (Tubingae, 1499). Knihe chýba titulný list. Podľa vlastníckeho záznamu z roku 1637 patrila knižnici kostola sv. Martina počas pôsobenia

<sup>22</sup> Ref. 18, s. 25–27.

<sup>23</sup> Elenchus Librorum in Biliotheca Parochiali.

<sup>24</sup> JEDLICKSKA, Pál: Kiskárpati emlékek. Vöröskötöl – Szomolányig. Zv. 1. Budapest 1882, s. 266.

<sup>25</sup> Prieskum knižnice urobil Dr. h. c. Hadrián Radváni v roku 1989.

<sup>26</sup> RADVÁNI, Hadrián: Knižnica rímskokatolíckeho farského úradu sv. Martina Suchá nad Parnou. Rkp. práce. Trnava 1989. VII + 146 s.

Gabriela Molitorisa a záznam z roku 1798 ju udáva ako knihu farnosti Suchá zaznamenanú v katalógu pod číslom 53. Treťou inkunábulou je dielo Angela Clavasia *Summa angelica de easibus consciencie* (Venetiis, 1487). Aj táto kniha je podľa vlastnickeho záznamu uvedená ako kniha farnosti s tým, že v katalógu kníh je pod číslom 11. Kniha má 525 paginovaných listov. Provenienčne patrí do katalógu farnosti Suchá.<sup>27</sup>

Farská knižnica má tematicky najviac teologických a nábožensko-poučných kníh. Sú v nej zastúpené teologické odbory počnúc morálkou, filozofiou cez dogmatiku, kazuistiku, patrológiu, homiletiku a katechetiku. Viaceré knihy majú priväzky.<sup>28</sup> Jazykovo prevládajú v knižnici latinské tlače, menej početné sú knihy v nemčine a najmenej je českých a maďarských tlačí. Zo slovacík sa v knižnici nachádzajú diela Jozefa Ignáca Bajzu, Antona Bernoláka a Vojtecha Gazdu.<sup>29</sup> Od Bajzu ide o trojdielne dielo *Křesťanského katolíckého náboženství Díl první o víře* (710 s.) *Díl druhý o nádegi* (524 s.) a druhá časť tretieho dielu o láske (770 s). Všetky tri diely majú vlastnicke označenia Ex libris suchovského farára Jána Albrechta. V prípade Antona Bernoláka sa v knižnici nachádza jeho *Slowár Slovenskí Česko-Latinsko-Německo-Uherskí*, provenienčne patriaci farskej knižnici farnosti Suchá nad Parnou. Zo zaujímavých autorov tlačí možno spomenúť Martina Sentivániho, Gabriela Hevenešiho, prípadne aj Juraja Praya.

Aj v prípade farskej knižnice v Suchej nad Parnou je najväčší počet kníh z produkcie trnavských tlačiarní, z toho najviac je zastúpená tlačiaren Trnavskej univerzity počtom 74 titulov, z ktorých možno spomenúť *Verbóczihó Tripartitum*, *Kazyho Históriu Uhorského kráľovstva*, či Wagnerova *Všeobecnú latinskú frazeológiu*. Zaujímali nás majitelia týchto tlačí. Viaceré majú označenie, že ich vlastníkom je farnosť Suchá. Niektoré patrili suchovským farárom Jánovi Albrechtovi (pôvodne až 63 kníh), Ladislavovi Ribonicovi, Jozefovi Kováčovi, Jánovi Mutňanskému a Ladislavovi Horváthovi. Početné vydania sú aj z Budapešti, Bratislavy a Ostrihomu. Niekoľko vydanié je z tlačiarnie košickej jezuitskej univerzity, Levoče, Viedne, Olomouca a Prahy, Zo zahraničnej produkcie (mimo územia Rakúsko-Uhorska) prevládajú vydania z Ausburgu, Kolína, Mníchova, ale vyskytovali sa aj tlače z Anverp či Ríma.<sup>30</sup>

<sup>27</sup> Obe diela patrili vlastnicky do farskej knižnice.

<sup>28</sup> Celkovo je v knižnici 92 priväzkov.

<sup>29</sup> VYHLIDALOVÁ, Oľga: Historické farské knižnice v trnavskom regióne. Bratislava: Katedra knihovníctva a vedeckých informácií, 1996, s. 48-49.

<sup>30</sup> RADVÁNI, Hadrián: Knižnica rímskokatolíckeho farského úradu sv. Martina Suchá nad Parnou. Rkp. práce. Trnava 1989. VII + 146 s.



V porovnaní s kanonickou vizitáciou z roku 1872 a počtami, ktoré do 18. storočia zahŕňali počty kníh vo farskej knižnici, môžeme zistiť určitý nárast kníh v 19. a v 20. storočí. Na základe vlastníckych záznamov možno predpokladať, že po zrušení rádov Jozefom II. sa mnohé knihy stali vlastníctvom farských knižníc, ale mnohé knihy farských knižníc nezostali na svojich pôvodných miestach.<sup>31</sup>

Príspevok si nenárokujú predostrieť vyčerpávajúcu odpoveď v otázke nastolenej problematiky. V podstate ide o sondy a komparáciu uskutočnenej na základe pramenného materiálu t.j. kanonických vizitácií, kde sa podrobne uvádzal stav existujúcich farských knižníc a ich porovnanie so súčasnosťou tam, kde sú knižnice evidované. V prvom prípade sme zaznamenali stratu vzácneho diela Petra Pázmáňa, v druhom kvitujeme zachovanie troch prvotlačí z pôvodnej farskej knižnice.

Aj napriek tomu, že farské knižnice nepatria čo do množstva k veľkým knižniciam, možno konštatovať, že v mnohých prípadoch obsahujú vzácne exempláre. Hoci sa mnohí správcovia farností angažujú za zachovanie historických farských knižníc na pôvodných miestach, zo strany odborných pracovníkov by bolo žiaduce dohliadať nad ich vhodným a správnym uložením, zaevidovaním, odborným spracovaním a dbať o ich celkovú ochranu a zaiste iniciovať uskutočnenie celoslovenského súpisu farských knižníc.

---

<sup>31</sup> Máme na mysli napríklad o knihy provenienčne označené ako knihy Jána Albrechta a ktoré sa ocitli v knižnici vo farnosti Dlhá. Ako uvádza Dr. Radváni išlo o knihu Antonína Procházku Česká Bible, či rukopis kázni Jána Albrechta z rokov 1799–1803.